

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Obecné právní dějiny

Vojáček

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Revoluce 1848-1849 (v kontextu vývoje v Evropě)

Osnova

revoluce let 1848 – 1849

cesta k revoluci ve Francii, revoluce, vývoj ve 2. pol. 19. st.

proces sjednocení Německa, následný vývoj, právo

cesta k revoluci v Itálii, revoluce, sjednocení Itálie

Krymská válka 1854

Rakousko-uherské vyrovnání 1867

Berlínský kongres

Trojspolek a Trojdohoda

války počátku 20. století

první ruská revoluce 1905 až 1907

Revoluce 1848-1849

téměř celoevropský rozměr

- „protifeudální“

- demokratická

- X národní

- „*francouzská inspirace*“

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Francie v 19. století

Vojáček

Mezi revolucemi

Restaurace Bourbonů (Ludvík XVIII., Karel X.)

represe/ústavní charta

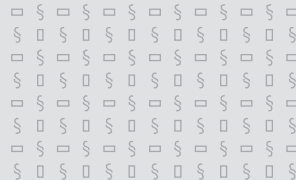
červencová revoluce (ohlas v Evropě)

Ludvík Filip Orleánský

Prosperita / nespokojenost

4 nařízení proti sněmovně a opozičnímu tisku

banket 22. února

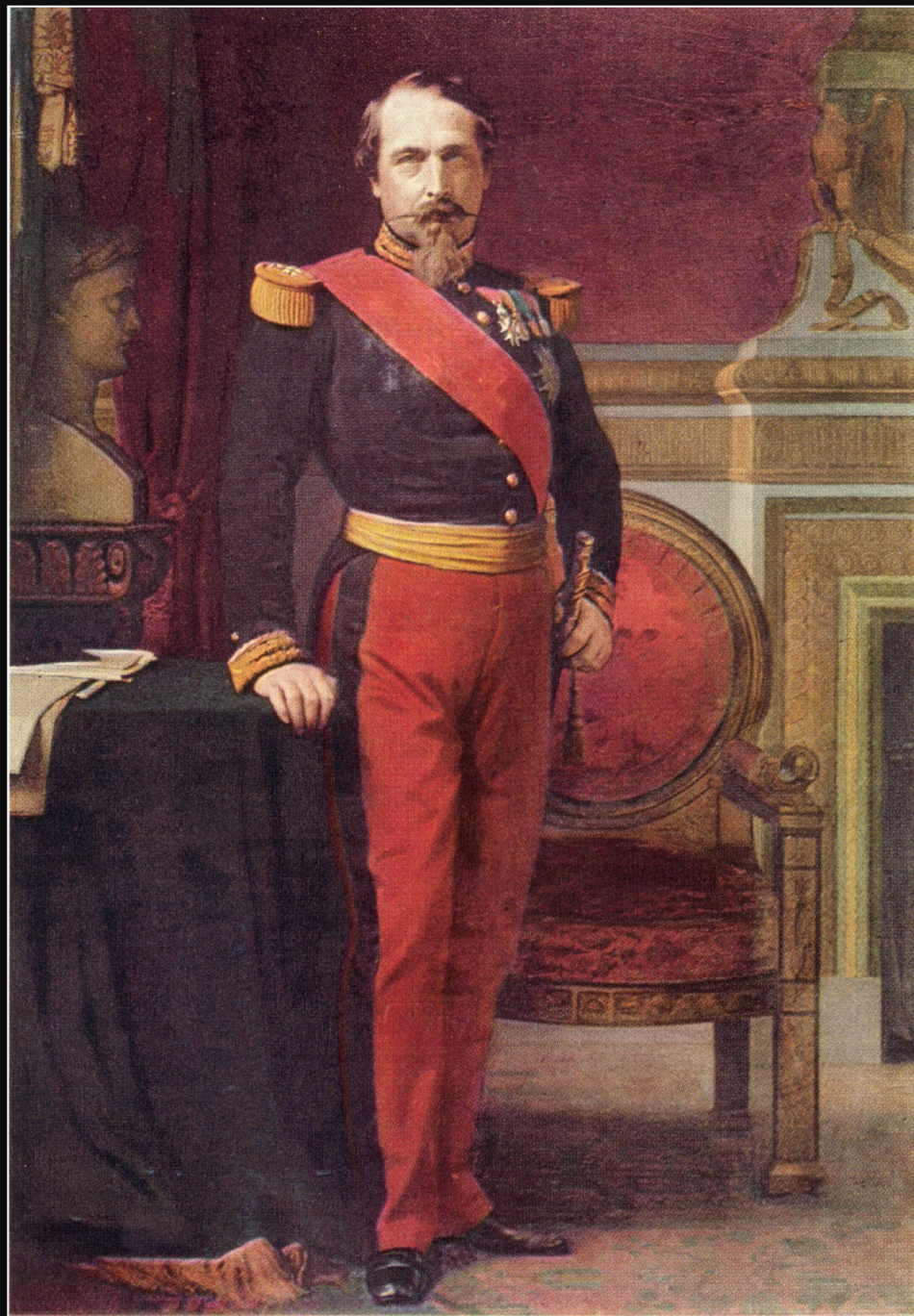

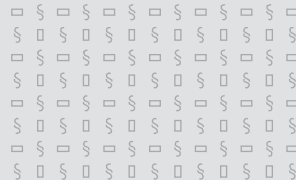
Revoluce 1848

- zejm. demokratický aspekt
- prozatímní vláda
- volby do Ústavodárného shromáždění
- dělníci
- druhá vlna revoluce (národní dílny)
- 12. listopad = republikánská ústava
- Zákonodárné shromáždění (strana pořádku)
- přímo volený prezident
- intervence proti Římské republice

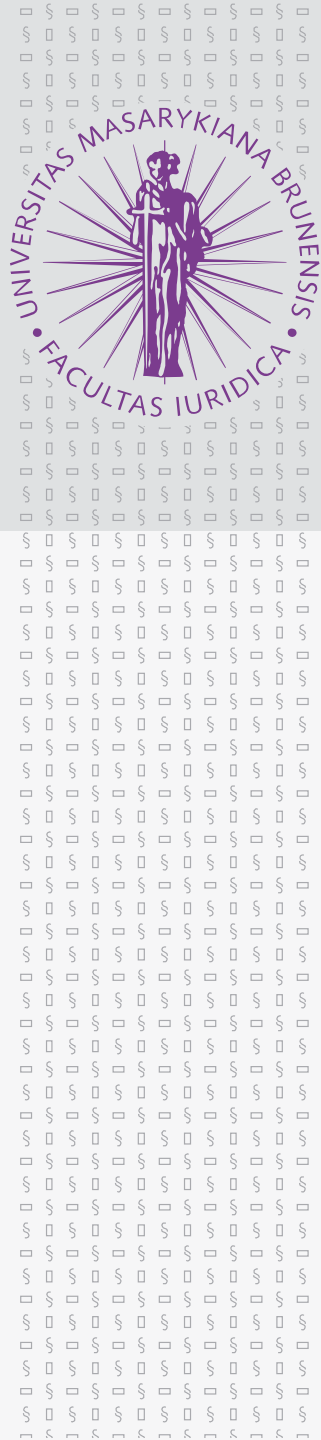
**Ludvík Bonaparte
(Napoleon III.)**

Francie po revoluci

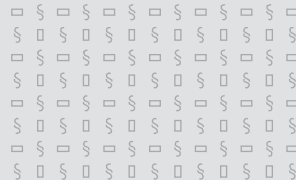
- v revoluci vznikla tzv. druhá republika – Ludvík Bonaparte
- druhé císařství – Napoleon III.
- prusko-francouzská válka 1870 – 1871
- pařížská komuna
- 1875 – ústava třetí republiky
- Dreyfussova aféra

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

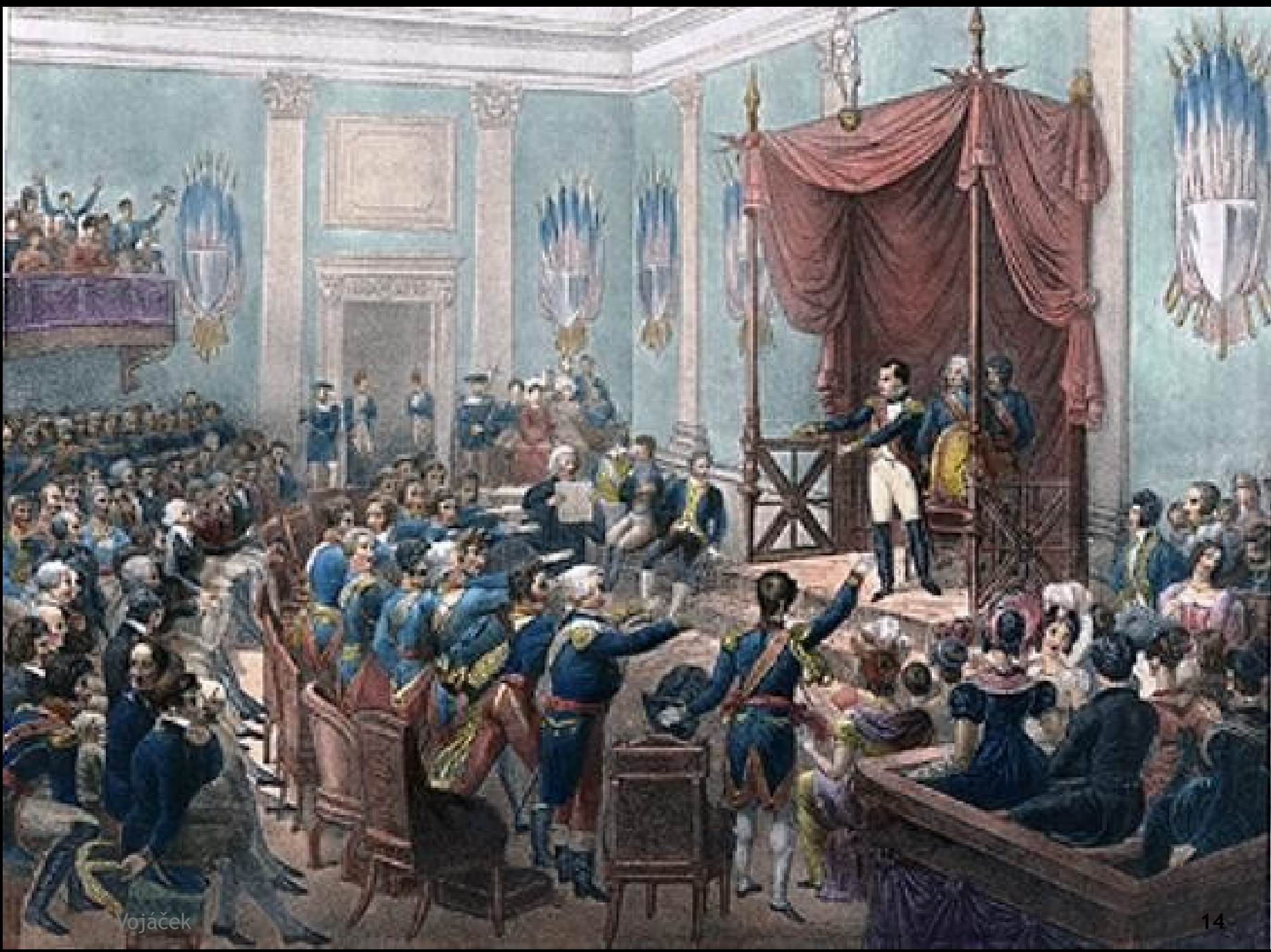
Proces sjednocení Německa

Vojáček

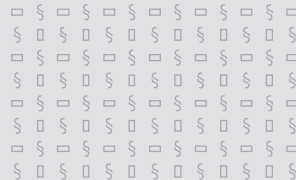

Zánik římsko-německé říše

- předpoklad skutečného sjednocení (roztržštěnost – 1803)
- 1806 tzv. Rýnský spolek
- 1806 prohlášení císaře Františka II.

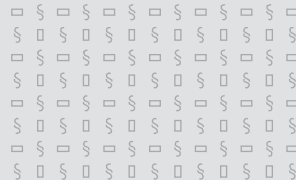

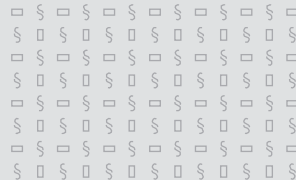
Rýnský spolek

- spolková akta z roku 1806
- konfederace suverénních států
- ústavy podle francouzského vzoru, nové francouzské zákonodárství, zejména Code Civil
- + vliv v jiných německých státech, např. reformy v Prusku (zrušení nevolnictví, živn. svoboda, ...)
- zánik 1813

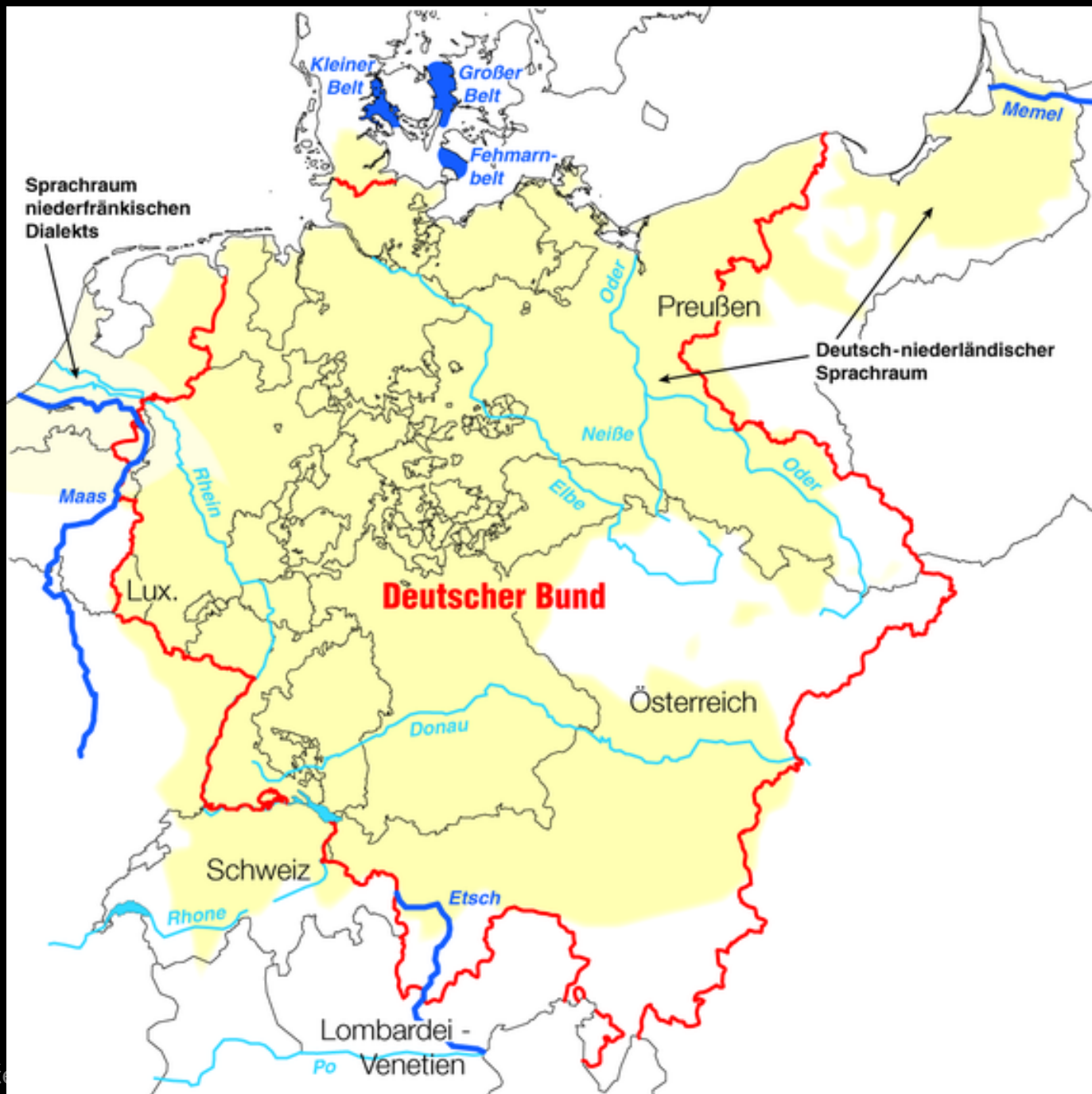
Německý spolek - vznik

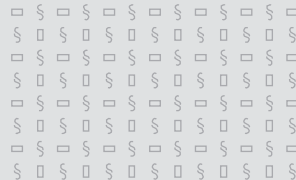
- Vídeňský kongres (1814-1815)
- Německá spolková akta (Deutsche Bundesakte 1815)
- + závěrečný akt vídeňských jednání spolkové rady 1820 (Wiener Schlußakte)
- = základem mezinárodní smlouva, uzavřená panovníky německých zemí
- = v podstatě utvrzení roztržtění Německa

Německý spolek - charakteristika

- spolek států (Staatenbund, nikoliv Bundesstaat): 37+4
- úkoly:
 - ochrana členů před ohrožením zvenčí
 - pomoc při vnitropolitických obtížích
 - garance zavedení ústavního zřízení (zejm. 1818-1819 v Bavorsku, Bádensku a Württembersku)
- X závěrečná akta z vídeňské konference Německého spolku z roku 1820: garance svrchovanosti německých knížat v členských státech
- anglický, dánský a nizozemský král

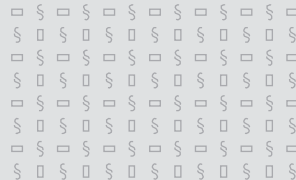
Orgány Německého spolku

- spolkové shromáždění (Bundesversammlung, též Bundestag) ve Frankfurtu n. M.
 - plenární zasedání (asi jednou za tři roky) – 69 hlasů
 - tzv. užší rada (prakticky o všech otázkách s výjimkou „ústavních“) – 11+6 kuriálních hlasů
- předsednická velmoc = Rakousko
- nedisponoval soudní pravomocí = soudnictví v rozmanitých formách

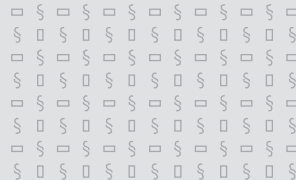
Duch Svaté aliance (1815)

- tzv. "karlovarská usnesení"
- spolkový exekuční řád, tiskový zákon, zákon o universitách a zákon o zřízení vyšetřovací komise v Mohuči

Vliv červencové revoluce

- posílení vlivu liberálů ve sněmech a přijetí řady moderně koncipovaných právních norem (rušení feudálních povinností, prosazování občanských svobod)
- dílčí demokratická opatření
- idea sjednocení Německa

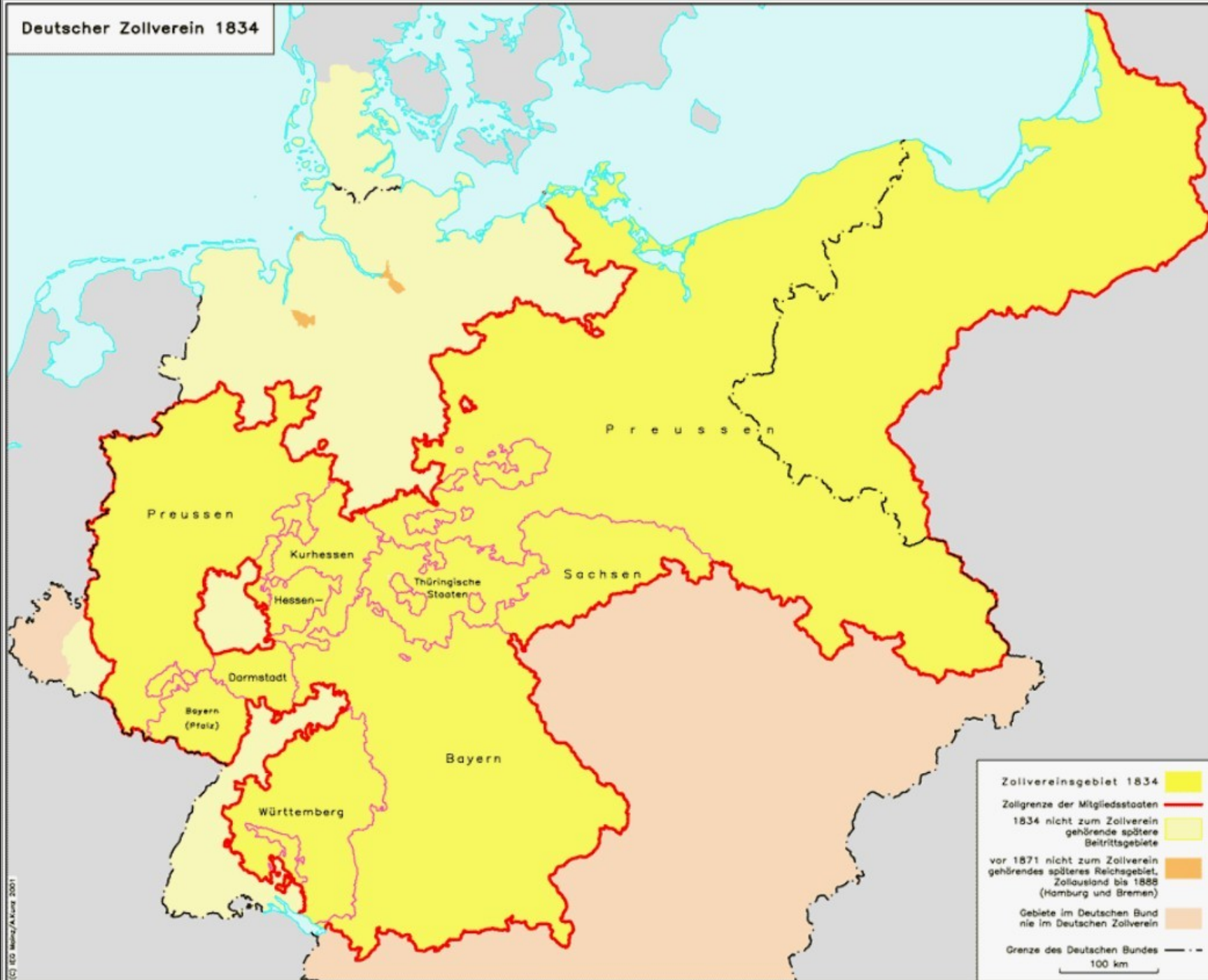
Pruské celní zákonodárství – důsledky

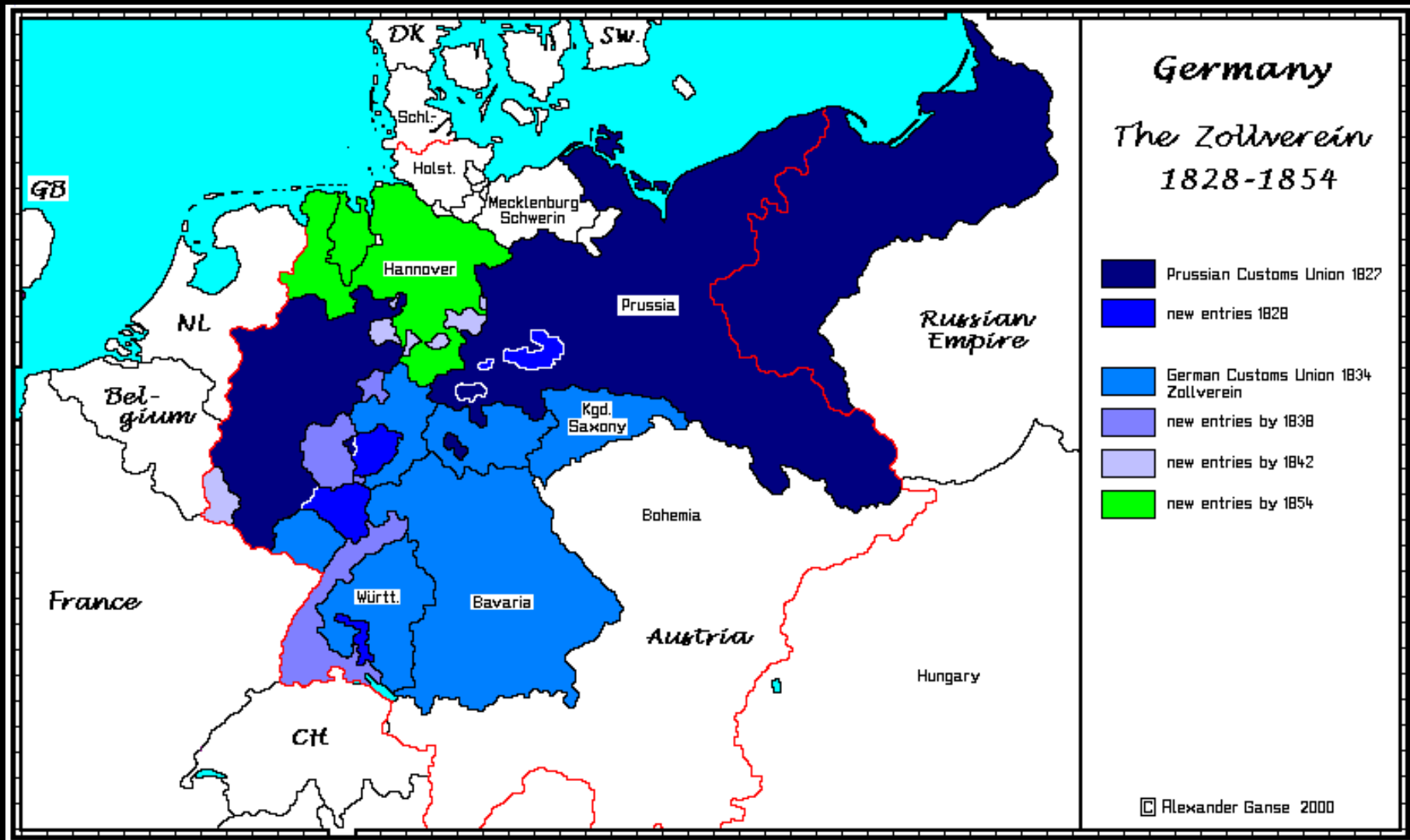
- zákon o clu a spotřební dani 1818 + dva celní sazebníky – podpora vývozu
- jihoněmecký celní spolek 1828
- severoněmecký celní spolek 1828
- středoněmecký obchodní spolek 1829
- sblížení jiho- a severoněmeckého celního spolku
- 1818 – 1833 – 1867 – 1871

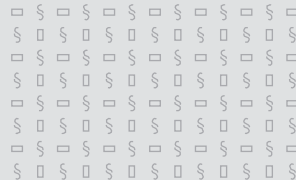
La unificación económica de Alemania, el Zollverein

Deutscher Zollverein 1834

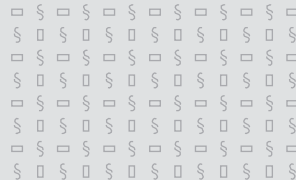

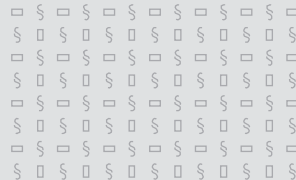
Německý celní spolek 1833

- zrušení celních bariér mezi většinou členských států Německého spolku
- prostor pro ekonomickou expanzi
- posilovalo německé národní povědomí
 - = *ekonomická velmoc
 - *důležitý krok na cestě k německému sjednocení

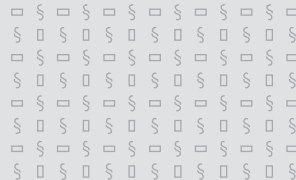
Uspořádání Německého celního spolku

- generální celní konference (jednomyslnost)
- výkonné komise
- smírčí soudce
- centrální kontrolní úřad a orgány spolkové kontroly celní správy
- 1867 - celní parlament nahradil generální celní konference (většinový princip rozhodování)

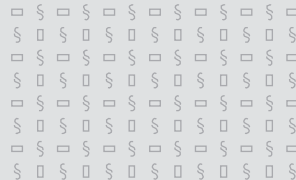
Počátek revoluce let 1848 - 1849

- podnět = zprávy o revolučních vystoupeních ve Francii a v Itálii
- požadavek sjednocení Německa a d.
- ustavení liberálních vlád
- formování zastupitelských orgánů
- ustavení tzv. Vorparlamentu (březen)

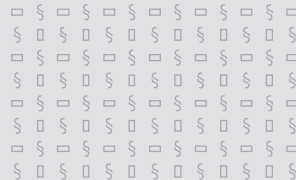
Ústavodárné národní shromáždění

- květen 1848 (až květen 1849, Frankfurt n. M.)
- příprava ústavy
- klíčové problémy: stanovit územní rozsah nové německé říše a najít její vhodnou, všeobecně přijatelnou hlavu
- Maloněmci X Velkoněmců

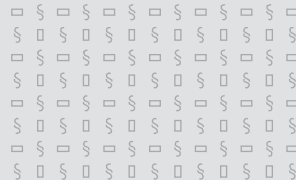
Frankfurtská ústava

- princip dělby moci
- dvoukomorový parlament (jedna delegovaná vládami a parlamenty, druhá volená).
- ústavně neodpovědný "Kaiser der Deutschen"
- parlamentem kontrolování ministři
- říšský soud s ústavněprávní kompetencí
- Základní práva německého národa (před dokončením)

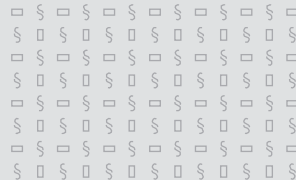
Konec revoluce

- odmítnutí císařské koruny
- sněm se rozešel (30. květen 1849)
- Stuttgart: zbytkový parlament (Rumpfparlament)
- obnovení Německého spolku
- odbourávání ústavních vymožeností + odstraňování nově vzniklých orgánů v jednotlivých zemích
- X likvidace feudálních břemen + okleštěné prvky konstitucionalismu

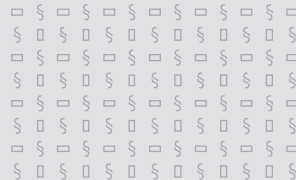
Prameny práva

- zákonodárná pravomoc - členové spolku
- návrhy občanských zákoníků (jen saský 1863)
- liberální civilní soudní řízení
- trestní právo (Bavorsko 1813, Prusko 1851)
- trestní řízení (Bavorsko 1844, Prusko 1849)
- řada unifikačních vzorových předpisů

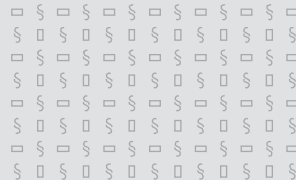
Obchod a podnikání

- snaha o unifikaci
- aktivita orgánů Německého spolku i Německého celního spolku
- 1847 společný návrh směnečného zákona
- 1861 společný návrh obchodního zákoníku
- 1836 předlohy celního zákona a celního řádu
- vyhlášovány jako zemské předpisy
- X tzv. spolkový celní zákon z roku 1869

Vznik Severoněmeckého spolku

- Bismarckova protirakouská politika
- válka s Dánskem
- prusko-rakouská válka 1866 (Hradec Králové)
- Severoněmecký spolek

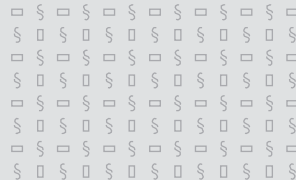

Severoněmecký spolek

- = spolkový stát (Bundesstaat)
- 19 států a tři svobodná města na sever od řeky Mohanu
- Prusko
- Ustavující shromáždění - spolková ústava 1867 + různé uspořádání členských států

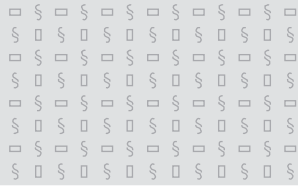
Otto von Bismarck

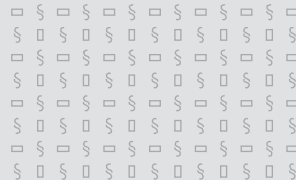
Ústava Severoněmeckého spolku

- odsouhlasena Ustavujícím shromážděním a schválena zemskými sněmy
- chyběla úprava občanských práv a svobod
- soudní pravomoc v zásadě jednotlivým zemím
- zemské ústavy
- sjednocovací legislativní práce
- orgány spolku

Orgány spolku

- spolková rada (Bundesrat) – zmocněnci;
zákonodárná i výkonná pravomoc
- prezident spolku
- spolkový kancléř
- spolkový sněm (Reichstag)

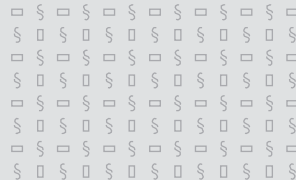

Německé císařství (1871-1918)

- prusko-francouzská válka
- tzv. listopadové dohody 1870 = připojení jihoněmeckých států
- 18. ledna 1871 ve Versailles
- pruský král Vilém II. císařem (jako Vilém I.)
- politické režimy spolkových zemí odlišné
- zpravidla nedemokratické, diskriminující volební předpisy

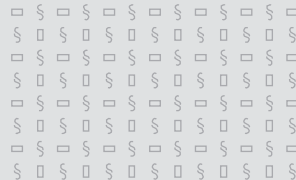

Wilhelm I.

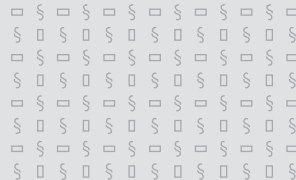
Ústava druhé Německé říše

- podle ústavy Severoněmeckého spolku
- chybí základní občanská práva
- spolkový stát (resp. spolek německých knížat za předsednictví císaře)
- výlučná příslušnost říše, konkurující příslušnost a výlučná příslušnost zemí - příznivě pro spolkové země
- Bavorsko a Württembersko - zvláštní dílčí práva

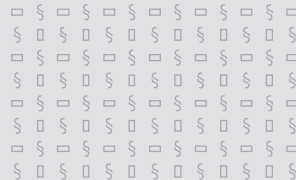
Státní aparát sjednoceného Německa

- spolková rada (Bundesrat)
- jednokomorový říšský sněm (Reichstag)
- dědičný císař
- říšský kancléř = spojovací článek nejvlivnější činitel
- jednotlivé říšské úřady

Soudní pravomoc

- zpočátku členské státy
- říšský zákon o soudní organizaci 1877 = liberální organizace soudnictví
 - zanikly nestátní soudy (obecní či církevní)
 - důsledné oddělení od státní správy
- státní zastupitelství (prokuratura)
- v některých zemích trestněsprávní soudnictví
- Nejvyšší obchodní soud a nový Říšský soud v Lipsku

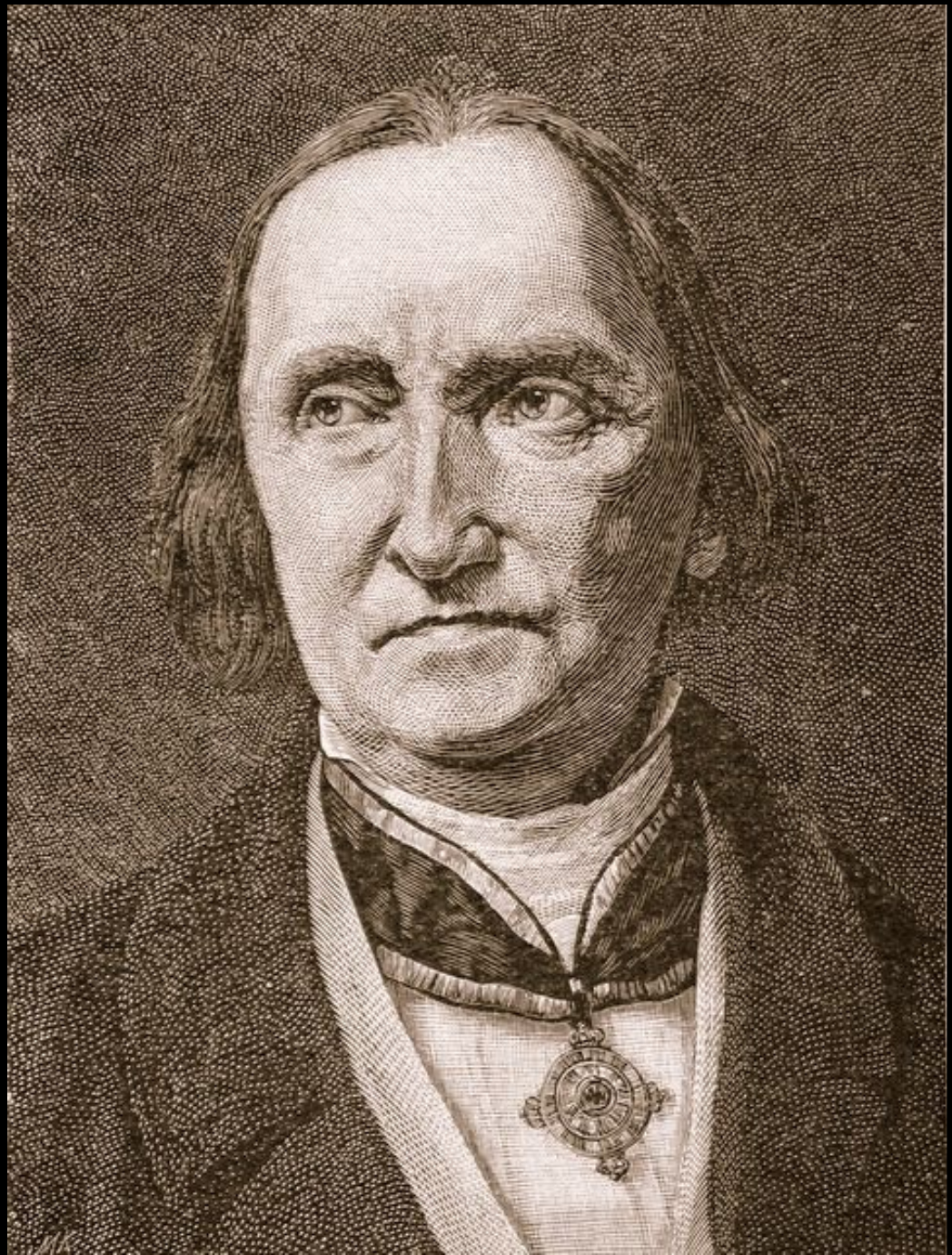
Soustava řádných soudů (1877)

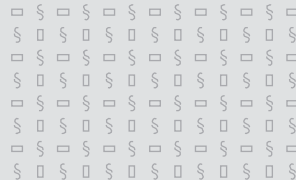
- úřední soudy (samosoudce)
- zemské soudy
- vrchní zemské soudy
- říšský soud

**Thibaut,
Anton Friedrich**

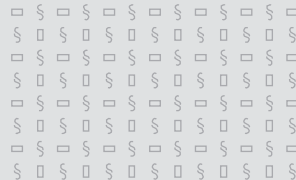
**Savigny,
Friedrich Karl**

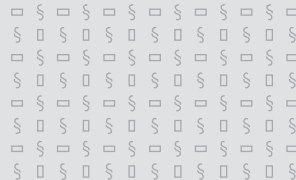
Právo při vzniku Německého císařství

- otázka jednotných kodifikací: Anton F. J. Thibaut (1772-1840) X Friedrich von Savigny (1779-1861)
- v Prusku kodifikace zemského práva
- v západních německých státech především francouzský občanský zákoník
- všude recipované římské právo (obecné právo)
- spolkové předpisy: obchodní zákoník, trestní zákoník

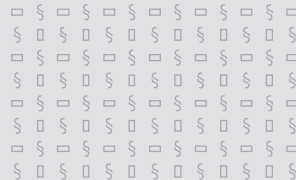
Právo německého císařství

- vzor v pruských předpisech
- novým předpisem zásadního významu především občanský zákoník z roku 1895
- předpisy z oblasti sociálního zabezpečení

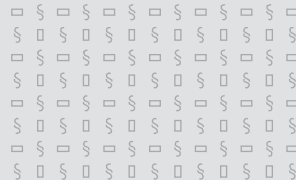
Zákonodárství Německého císařství

- 1871 říšský trestní zákon (ze spolkového trestního zákoníku, ten z pruského zákoníku z roku 1851)
- 1871 obchodní zákoník (obchodní zákoník 1861, spolkový obchodní zákoník 1869) + 1897 nový obchodní zákoník
- 1877 občanský soudní řád a trestní řád
- 1877 zákon o soudní organizaci
- německý občanský zákoník (1895; BGB, Bürgerliches Gesetzbuch für das Deutsche Reich)

Sociální a pracovněprávní zákonodárství

- 1883 zákon o nemocenském pojištění
- 1884 zákon o úrazovém pojištění
- 1889 zákon o starobním pojištění
- 1911 sjednocující říšská úprava sociálního pojištění (Reichsversicherungsordnung)
- 1911 pojištění soukromých zaměstnanců
- zač. 90. let byla zkrácena pracovní doba žen a dětí, zaveden nedělní pracovní klid
- 1891 dělnické výbory
- 1878 říšský výjimečný zákon proti obecně nebezpečným snahám sociální demokracie

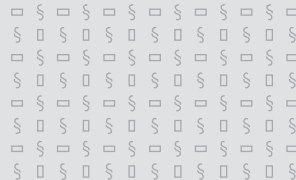
Protikatolické zákonodárství

- „kulturní boj proti středověkému tmářství katolické církve“
- tzv. kazatelnicový paragraf trestního zákona (1871; 130a, na návrh Bavorska)
- 1872 zákaz činnosti jezuitského řádu a potlačení vlivu katolického duchovenstva ve státním školství
- pruské květnové zákony 1873
- říšský zákon o obligatorním civilním sňatku

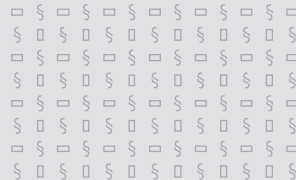
Revoluce v Itálii

Apeninský poloostrov v první pol. 19. st.

- Vídeňský kongres = návrat k předrev. poměrům
- X** hnutí za sjednocení (Neapolsko, Ferdinand IV., karbonáři, ústava a reformy, „rakouská ochrana“)
- revoluce 1931 (Parma, Církevní stát)
- risorgimento (konec 30. let, G. Mazzini)
- Piemontsko-sardinské království (savojská dynastie) – Camillo Cavour)

Revoluce v Itálii

- reformy v Církevním státě + demonstrace na severu + povstání na Sicílii
- Piemontský (Sardinský, Albertinský) statut (březen 1848)
- válka s Rakouskem ➡ červenec: porážka u Custozy
- srpen: G. Mazzini: „*Králova válka skončila, začala válka vlastenecká*“ (Giuseppe Garibaldi)
- Římská republika (únor 1849; triumvirát)
- Sardinie znovu do války ➡ březen 1849: porážka u

Novarry
vojáček

G. Mazzini

**Václav Radecký
z Radče**

G. Garibaldi

Děkuji za pozornost!

Trojspolek (1882)

- Německo
- Rakousko-Uhersko
- Itálie